

O TOLERANCIJI I GOVORU MRŽNJE

"Da i komšijina krava bude živa i zdrava"

Helena Rill

Promene koje su usledile nakon 5. oktobra padom stare vlasti i Slobodana Miloševića, te dolaskom nove, nisu mnogo uticale na jezik mržnje koji je i dalje prisutan u svakodnevnom životu, a često je i deo javne komunikacije.

Šovinistički grafiti, napadi na verske i etničke zajednice, vređanja po osnovama nacionalne, verske, seksualne pripadnosti čine jezik mržnje nimalo slabijim, s tim što on, čini mi se ponekad, iz svog besa, osećaja ugroženosti i nemoći postaje još teži i jači, pogotovo kao reakcija kad se čuje poziv građanima/kama Srbije/ Jugoslavije da se suoče sa svojom odgovornošću i sa zlom koje je bilo uèinjeno u njihovo ime.

Ilustracija ovog su tribine koje su, samo u jednoj sedmici, bile otkazane, odnosno pomerene zbog pretnji i anonimnih dojava i to:

- a) da će zgrada Tehničkog fakulteta u Čačku biti "kamenovana" ukoliko u njoj bude održana tribina na temu *"Istina i odgovornost"* i
- b) da je u Domu omladine u Beogradu gde je trebalo da počne tribina Postpesimista *"Preteći fenomeni tolerancija"* podmetnuta bomba.

Kad sam prvi put čula "preteći fenomeni tolerancija", pitala sam se zašto bi toleranciju neko doživeo kao nešto preteće, pogotovo što dolazim iz sredine, kao što je Vojvodina, gde se ta reč stalno negde čuje, pogotovo za potrebe političkih govora, jačanje političkih pozicija i nekih drugih sličnih svrha. Utisak mi je, u momentima malodušnosti, da je ta reč toliko već izlizana od upotrebe u petparačkim frazama da se ne može doživeti opasnom i da se zaboravlja na njenu suštinu. Ali prevarila sam se. Tolerancija postaje opasna za neke, što je pokazano ovom anonimnom dojavom o postavljenoj bombi i to mi nešto govori: to, po meni, znači da je objavljen otpor, borba protiv jezika mržnje, a da su nosioci tog jezika uplašeni zbog toga i da se osećaju ugroženim.

Zašto tolerancija postaje opasna? Moja pretpostavka jeste da joj se daje konačno na važnosti u svojoj biti, vraća je na svoje osnove, tera na preispitivanje, pa i na suočavanje sa sobom i svojom odgovornošću... Na žalost, ja često čujem da "tolerancija podrazumeva trpeljivost prema mišljenjima, uverenjima i ponašanjima sa kojima se ne slažemo", da je to neki vid trpljenja, te da svi, kao, živimo u sreći i slozi. Sem toga, čujem je najčešće u kontekstu nacionalne i verske tolerancije, ali gde je njena uloga u odnosu na one koji drugačije misle, koji su drugačijeg porekla, seksualne orijentacije?

Šta doživljam kao bit tolerancije? Toleranciju vidim kao nešto mnogo zahtevnije nego trpljenje, koje mi se čak čini više nego opasnim jer me podseća na guranje problema ispod tepiha, koje je izvor mnogih zala na ovim prostorima, ali i uopšte. Tačnije, tolerancija nije trpljenje. Tolerancija jeste aktivan odnos prema različitostima, njihovo uvažavanje i zahteva veliku angažovanost individue: preispitivanje, spoznavanje sopstvene odgovornosti, potreba, vrednosti, ideja, upoznavanja i učenja drugih i njihovih različitosti. Lako je "biti tolerantan-a" kad isto/slično mislimo i delimo iste vrednosti, ali šta se dešava kad to nije slučaj?

Imam utisak da tu kreće začaran krug uzročno-posledične veze, koliko god to čudno zvučalo. Kao odgovor na jezik mržnje dolazi kampanja Tolerancija Saveznog ministarstva za nacionalne i etničke zajednice, a onda se na tu kampanju nastavlja protutežom mržnje i tako opet kreće još jedan krug, s tim što mi se čini da je sve uži jer je država ta koja je dala konačno prvi put u toku ovih poslednjih 12 godina legitimitet: neću mržnju, hoću toleranciju.

Kampanja Tolerancija Saveznog ministarstva za nacionalne i etničke zajednice, predstavljena na tribini "Preteći fenomeni tolerancija", obećava i daje nadu da se u Jugoslaviji nešto menja zauzevši stav države prema mržnji dajući prioritet kulturi različitosti. Kampanja je dugoročnog karaktera i započela je sa televizijskim spotovima koji su upečatljivi s animacijama, lako prihvatljivi i s porukom koja vrlo brzo ulazi u uši. Jedna od poruka spota u kojoj je glavni akter kravica zbog izreke, jako popularne u narodu, "da komšiji crne krava" jeste: "da i komšijina krava bude živa i zdrava". Pored ove, postoji još jedna poruka: "Tolerancija. Ne košta ništa, a puno vredi". Ovakve poruke se mogu videti na bilbordima po Beogradu. Planirano je, po rečima pomoćnice saveznog ministra za nacionalne i etničke zajednice, Jelene Marković da se ova kampanja dalje razvija tokom sledeće 2 godine, kao i da bude prisutna u školama u okviru nekih programa.

Kakvog je efekta ova kampanja? Može se ilustrovati jednom pričom. Na pijaci pita čovek prodavačicu za tezgom da li ima određenu vrstu čaja, na šta mu ona odgovara da nema, ali da ga ima jedna gospođa koja prodaje za drugom tezgom pa da se njoj obrati. Na to začuđeni čovek upita: "Pa, vi mene šaljete vašoj konkurenciji?", a ona će na to: "Ne košta ništa, a puno vredi".

Ova tribina "Preteći fenomeni tolerancija" puno mi je rekla koliko je mržnja još jaka na ovim prostorima, koliko treba snage za borbu protiv nje, koliko je važan korak koji je država načinila u pogledu tolerancije, kako u vladi, odnosno Ministarstvu postoje mladi ljudi koji veruju u ono što rade i bore se za to.

Da se ne lažemo. Ništa ne ide na brzinu. Na krajnji rezultat je potrebno čekati nekoliko godina, pa i decenija. Ali treba i aktivno pristupiti problemu.